

Chương Trình Nhiệt Điện Cần Thơ Dấu chân kỷ niệm và Niềm hy vọng

(Tâm tình của một người còn lại, 30 năm sau)

Sau khi hoàn tất công tác xây dựng nhà máy Diesel Bà qeọ với Pháp, vào đầu năm 1973, tôi được hân hạnh bắt tay vào công cuộc Nam tiến của Điện lực Việt nam, đem lại công ăn, việc làm cho nhiều đồng bào và tạo cơ sở căn bản cho mọi phát triển kinh tế, kỹ thuật, đồng thời thay thế lần lần các nhà máy cũ thời Pháp thuộc, qua Chương trình Nhiệt điện Cần thơ (CTNĐCT). CTNĐCT bao gồm xây cất một nhà máy nhiệt điện 2x33MW chạy bằng dầu, tại Trà nóc, cách Cần thơ lối 10 cây số theo hướng Bình thủy, và một hệ thống phân phối điện cao thế dẫn từ nhà máy đến các trạm biến điện cho 6 tỉnh miền tây là Cần thơ, Vĩnh long, Rạch giá, Long xuyên, Châu đốc, và Sa dec. Sau Thủy điện Đa nhim, Nhiệt điện Thủ đức, Diesel Bà qeọ, T&D, đây là một công trình to lớn đầu tiên của Công ty Điện lực Việt nam cho miền Tây, kinh phí được vay của chính phủ Nhật bản.

Dấu chân kỷ niệm một thời về miền sông nước Cửu long làm sao quên được, đã 30 năm qua rồi, hôm nay trong mùa xuân miền Provence nước Pháp nhắc lại chuyện xưa để đóng góp vào trang sử đẹp của Điện lực Việt nam, thêm mặn mà hơn. Tôi viết bài này trong suốt ba tháng, mỗi ngày, mỗi

đêm, mỗi giây phút tùy theo kỷ niệm đến với mình, để thay thế hai anh Trâm Đình Thơm và Nguyễn Quảng Đức, đã bỏ chúng ta ra đi bên kia thế giới, ghi lại cái thừa ban đầu lưu luyến ấy. Tâm tình thì không tránh khỏi nói đến bạn bè, nói đến mình, nhiều lúc nhớ sai vì tóc nay cũng hoa râm rồi, người viết kính xin người đọc thông cảm cho, xin cảm ơn.

Ban Quản đốc CTNĐCT đã hoạt động từ lâu, lúc còn là dự án, dưới sự bảo trợ của Thầy Hồ Tấn Phát, Tổng Giám đốc Công ty Điện lực Việt nam và Nha Trang bị mà Giám đốc là anh Thái Kế Khoa cùng hai phụ tá Lê Minh Quân, về Công tác, và Nguyễn Trọng Dũng, về Đồ án. Tất cả cấp chỉ huy đều đóng góp tích cực trong công trình lớn lao này, ngoài ra còn có sự hợp tác kinh nghiệm của các đàn anh ở nhà máy Thủ đức như NĐ Huân, Lâm Dân Trường, HV Phong, cùng các nha sở khác. Tâm tình của tôi chỉ xin giới hạn trong công trường Cần thơ mà thôi và xin gởi lời cảm ơn đến tất cả không thiếu một ai.

Ngoài một số nhân viên hành chánh, Ban Quản đốc lúc ấy chỉ có hai người: Anh TĐ Thơm, Kỹ sư Điện, làm Quản đốc và anh NQ Đức, Kỹ sư Công chánh, làm Phó Quản đốc. Tôi, Kỹ sư Công nghệ, khóa đàn em rất xa, là người thứ ba được cái hân hạnh làm việc với hai anh cả. Chuyển công tác đầu tiên về miền Tây của tôi gọi là đi thăm dò hay là đi survey, tôi đi cùng với hai anh Thơm và Đức, cảm tình đẹp cả ngay từ phút đầu tiên mới nhận nhiệm sở mới, trong một chiếc xe Toyota máy lạnh, màu xanh nước biển do Nhật cung cấp. Phía bên Nhật thì có ba, bốn xe Toyota, cũng mới tinh, gồm xe của hãng Kỹ sư cổ vấn WJEC, hãng Toyomenka, trúng thầu xây dựng đường dây điện cao thế và 6 trạm biến điện ở lục tỉnh, và hãng Marubeni, trúng thầu xây dựng nhà máy phát điện chạy bằng dầu gọi là Nhà máy Nhiệt điện Cần thơ, rất to lớn, có thể xem như là đàn em của Nhà máy Nhiệt điện Thủ đức.

Lúc đoàn xe chạy chậm lại để qua bắc Mỹ thuận, dân chúng hai bên đường vô cùng ngạc nhiên; một số hành khách tò mò đến gần phái đoàn lúc chiếc phà vừa lia bên, vì đây là lần đầu tiên họ thấy một đoàn xe Toyota mới tinh, chở đầy nhân viên Nhật bản, mặc đồng phục màu vàng nhạt, vai mang máy chụp hình, chụp lia lịa, miệng xì lô, xì la, chả ai hiểu nói gì, như có vẻ là sứ giả của hòa bình thay vì cảnh hành quân của chiến sĩ biệt động quân vùng bốn chiến thuật, tay cầm súng M16, ngồi trên xe tăng, nặng mùi chiến tranh khốc liệt lúc bấy giờ.

Lần đầu tiên tôi được đi qua hai chiếc bắc Mỹ thuận và Cần thơ, được thấy sông Tiền và Hậu giang là hai nhánh sông Cửu long, sao mà to lớn thế, nước màu vàng mang phù sa đổ ra biển bằng chín cửa tựa như chín con rồng. Cũng chính trong những chuyến bắc ấy, trong phim L'Amant, bà đầm tên Marguerite Duras, gốc người Sa đéc, đã kể lại chuyện tình xác thịt của bà lúc có 16 tuổi với một chàng thanh niên người Tàu, giàu có, họ gặp nhau ở đây, trên giong sông Mê-kông cuộn cuộn này trong thời Pháp thuộc.

Qua khỏi Cần thơ, xe chạy hướng Bình thủy lối 10 cây số thì đến Trà nóc. Nhà máy nhiệt điện sẽ được xây dựng tại đây. Trà nóc là điểm thuận tiện về mọi mặt, chính trị, kinh tế, cũng như hành chánh: gần sông, gần Cần thơ là thủ đô miền Tây. Hai anh Thơm và Đức đã mất nhiều thì giờ và công sức để tranh đấu chính quyền dành mọi ưu tiên cho Điện lực về miếng đất này và đã nhiều lần bị dân chúng hăm dọa trong công cuộc giải tỏa nhà cửa của đồng bào ở đây (không khác gì nhóm lính nhảy dù hăm dọa bắn anh Nguyễn Văn Thích, Quản đốc Chương trình SACM, lúc giải tỏa đất để xây nhà máy điện Bà quẹo mà anh có kể cho tôi nghe khi anh chị Thích sang Pháp ghé thăm chúng tôi hè năm 2002). Lúc phái đoàn chúng tôi đến đây, Trà nóc chỉ là một khu đất bao la đã rào lại, hãng Marubeni đang khoan dò đất đai, văn phòng Quản đốc Công trường và Kỹ sư cố vấn đang được xây cất

dưới sự kiểm soát của anh Nguyễn Văn Chén, mấy tháng sau, anh Chén đã qua đời vì bị bệnh, tiếc thương một chuyên viên điện lực đã hết mình cho CTNDCT lúc đầu.

Rời nhà máy, chúng tôi đi survey đường dây điện cao thế với hãng Wjec và Toyomenka, phía CDV chỉ có ba người, còn phía Nhật cũng lối 10 người, và một số nhân viên Việt do nhà thầu Lý Hứa Kỳ cầm đầu để làm công tác đóng cọc, nhắm hướng. Tôi không nhớ hết tên mấy bạn Nhật này, chỉ còn nhớ ông Miyahara, đánh bài các-tê rất giỏi, Fuji, lo hành chánh, Heidesu Jo, rất lịch sự.

Hết ngõ ngang trước cảnh lớn lao về một dòng sông Cửu long bát ngát, đến cảnh ruộng đồng miền Nam cò bay thẳng cánh dọc quốc lộ, nhà vườn đầy cây ăn trái, phía sau nhà đều có đào một cái ao, mỗi ngày nước sông lên và xuống để lại trong ao đĩa biết bao là cá, tôm, cua, rùa, rắn, là thức ăn nuôi sống hàng ngày, khỏi phải đi chợ, quê hương vợ tôi ở chôn này sao mà sung sướng quá, trên thế giới ít có chỗ nào bằng: *Ta về ta tắm ao ta, nhiều tôm, nhiều cá ao nhà vẫn*

hơn. Chạnh nhớ đến Huế của tôi, ruộng vườn nhỏ chút xíu, không màu mỡ: *Quê hương tôi nghèo lắm ai ơi, mùa đông thiếu áo, mùa hè thiếu ăn* như bài hát *Về miền Trung* của Phạm Duy.

Những ngày đầu tiên làm việc với Nhật, cả hai phía đều lúng túng vì phần lớn họ không nói rành tiếng Anh, nên mọi việc phải nhờ thông dịch viên. Bác Hai, người Bắc, nói thông thạo tiếng Nhật và tiếng Việt. Ba anh em chúng tôi, ai cũng nói được tiếng Anh nên đỡ mất thì giờ, riêng tôi, nhờ có đi học tiếng Nhật ban đêm trong 6 tháng, nên cũng múa tay, bập bẹ ba bốn câu, vì vậy mà có thêm được nhiều bạn Nhật không nói được tiếng Anh rành.

Người Nhật làm Công trường Cần thơ hầu hết rất vui vẻ, lúc nào cũng cúi đầu sát đất để chào khách, ngoại giao là "nghề của chàng", đi tới đâu là quà cáp tới đó. Về công việc hành chánh, an ninh, nhập cảng máy móc, chuyên chở xuống Trà nóc, nhân viên, tiếp vận, tiền bạc với Quỹ Tiền tệ quốc tế, liên hệ với chính quyền, ... người Nhật hoàn toàn để Ban Quản đốc Công trường đảm trách. Về công việc liên quan đến kỹ thuật nhà máy, đường dây, trạm biến điện, họ đảm trách. Mọi đề nghị của Điện lực người Nhật đều gặt đầu và ghi ngay vào sổ, nhưng rất cuộc, phần lớn họ theo ý đã chấp thuận theo khế ước đã ký. Điều này cũng dễ hiểu thôi vì đây là dự án đã ký với điều kiện là họ chịu trách nhiệm tất cả về kỹ thuật từ đầu cho đến lúc hoàn tất tốt đẹp và bảo đảm khai thác không có vấn đề trong một thời gian khá lâu.

Tôi nhớ mãi một kỷ niệm vui là buổi trưa đầu tiên ăn cơm chung bên bờ sông Hậu giang, mấy bạn Nhật có mời tôi ăn cơm công trường kiểu Phù tang: cơm được nắm lại từng nắm tròn bằng cái hột gà, ở trong ruột có một hột xí muối, hoặc một con châu châu hay loại côn trùng tương tự, phơi khô rồi ướp muối mặn mặn. Chén đét ời, vì lịch sự, chúng tôi cố rán nuốt mấy con sâu bọ nổi tiếng của Nhật, mà ước ao chỉ có tô hủ tiếu Mỹ tho thì khoái biết bao. Trưa hôm sau,

anh Thơm và Đức mời cả đám Nhật ra quán ăn cơm với canh chua, tôm rim, cá kho tộ, gà xé phay. Họ khoái quá, và cũng kể từ đó, họ hết bới cơm trưa với xí muối, cà cà, mà theo chúng tôi chỉ xin vào tiệm ăn cơm miền Nam thôi. Các bạn Nhật rất sung sướng sống ở đây, vì theo họ kể chuyện thì đời sống bên Nhật rất là mắc, rất ít có dịp đi ăn tiệm, mà ở nhà coi ti-vi.

Cũng như các chương trình lớn của CDV, đặc biệt đây là lần đầu tiên miền Tây Việt nam có được một chương trình phát triển điện năng to lớn và tốn kém như thế này, và theo thông lệ thì thăm thoát rồi cũng đến ngày tổ chức lễ "Đặt viên đá đầu tiên" xây cất nhà máy Trà nóc. Tại công trường, hai anh Thơm và Đức tổ chức rất long trọng và thật chu đáo về vấn đề an ninh, dựng khán đài lớn, treo cờ, biểu ngữ, ban nhạc Quân đoàn 4 lo, đặt bánh trái để tiếp tân, rất nhiều quan khách từ Tổng thống, Bộ trưởng, chính quyền 6 tỉnh miền Tây, ngoại giao đoàn, nhất là phía Tòa Đại sứ Nhật bản, Tổng giám đốc, Giám đốc CDV, bạn bè Điện lực của chúng tôi phân lớn từ Sài gòn xuống cũng cả trên 300 người.

Nhà máy Nhiệt điện Trà nóc, Cần thơ

Hôm ấy, chính Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu lấy viên đá đầu tiên trên tay tôi để mở đầu cho một chương trình lịch sử của Công ty Điện lực Việt nam.

Vài dấu chân kỷ niệm vui buồn chợt nhớ ra, ghi thêm vào đây để cùng nhớ miền Tây:

Văn phòng Ban Quản đốc đặt tại khu nhà máy điện Trà nóc và Nha Trang bị. Ban đầu vì ít nhân viên nên tôi phụ hai anh lo mọi chuyện, sau này khi có tăng cường nhân viên điều khiển, hai anh ở tại Trà nóc, còn tôi ở Nha Trang bị nhiều hơn và chỉ phụ trách ban "Yểm trợ công trường" thôi, đại khái mọi vấn đề ngoài phần kỹ thuật. Sau khi đặt viên đá đầu tiên, Nha Trang bị tuyển chọn các kỹ sư đảm trách Trưởng ban bằng cách khảo sát đơn của các ứng viên, tiếp theo một cuộc điện đàm với Ban Quản đốc. Sự vụ lệnh do TGD HT Phát ký bổ nhiệm các Trưởng ban ngang hàng với chức Trưởng ty, có phụ cấp chức vụ đáng kể. Ngoài tôi, còn có Nguyễn Nho Thụy, Trưởng ban Công chánh, Nguyễn Tân Xuân, Trưởng ban Đường dây, Tràm biển điện, Ngô Minh Thuyết, Trưởng ban Điện nhà máy, Nguyễn Thanh Tông, Trưởng ban Cơ khí nhà máy. Sau này có tăng cường các anh như Trương Công Thiều, Trương Sỹ Thực.

Văn phòng tôi có anh Cửa, giống Nhật Trường, các cô Nói, Tám, Kim Anh, Hồng, Lộc, anh Phước, anh Ngọn, chú Tư tài xế. Văn phòng trước Sở Kết ước của anh Ngô Văn Phương. Tôi không bao giờ quên anh Cửa, đã lo lắng mỗi tháng hai lần đem tiền lương và nhất là tiền phụ trội xuống cho anh em công trường, nhiều lúc phải ngủ dọc đường vì có chạm súng, tôi ngủ bụi bờ, ôm một đồng tiền cho cả mấy chục nhân viên mà run, không dám thiếp mắt. Nếu anh Cửa còn ở nơi nào đó trên quả đất này, tôi xin cảm ơn, nhà tôi còn nhắc có ghé thăm nhà anh chị cách đây hơn 30 năm, ở bên kia cầu chữ Y. dịp này, tôi cũng mượn bài này xin gởi lời thăm hỏi và cảm ơn đến các anh chị trong ban Yểm trợ CTNDCT đã cùng tôi đem "niềm vui hậu phương" đến các

cho đồng nghiệp và bạn bè ngoài "tiền tuyến", rảnh tay, xây dựng căn bản phát triển kinh tế nước nhà.

Ban Quản đốc có thuê một ngôi nhà 3, 4 tầng lầu ở cùng đường với Ty Điện lực Cần thơ cho Wjec và anh em Điện lực ở, có mướn một chị bếp lồi 40 tuổi lo cơm nước cho lồi 10 cố vấn Nhật, chị Ba nấu đồ ăn miền Nam hết xẩy làm mấy chàng Nhật mê quá, bỏ đồ ăn Nhật luôn. Một chuyện tình không biên giới giữa chị Ba và một chàng Nhật cố vấn tại ngôi nhà này. Chuyện tình éo le không thua gì chuyện Roméo và Juliette ở phương Tây, tôi có biết anh Nhật này nên xin kể nghe cho vui: anh chàng tên là Kudo, say mê chị bếp này lắm, mỗi lần tôi xuống Cần thơ, Kudo thường hay khoe với tôi là chị Ba dễ thương, lo lắng cho Kudo mặc dầu cả hai người nói chuyện bằng tay chân thôi. Ban đêm có bạn gái ngoại quốc nằm kế bên là số dách rồi. Anh Kudo sắm cho người yêu nào là ti-vi, tủ lạnh, áo quần, nữ trang. Trước ngày 30 tháng 4, 75, Wjec đều rút về Sài gòn và về Nhật cấp tốc, chỉ còn anh chàng si tình Kudo không chịu về. Tôi gọi điện thoại bắt buộc Kudo phải trở lên Sài gòn ngay, Kudo khóc lóc quá xá, xin ở lại Cần thơ.

Chuyện rất khó giải quyết vì Sài gòn sắp mất. Rốt cuộc Wjec gọi điện thoại hăm dọa bỏ Kudo lại, và sẽ mất việc làm, nên Kudo đành chia tay người yêu để trở về Nhật bằng chuyến bay chót. Tôi nhớ đến bài hát dễ thương "*Cuối cùng cho một tình yêu*", thơ Đinh Cường, Trịnh Công Sơn phổ nhạc, có đoạn giả từ người yêu: *Một lần yêu thương, một đời bão nổi, già từ, già từ, chiều mưa giông tới, em ơi, em ơi. Sầu thôi xuống đây, làm sao anh nhớ, mưa ngoài song bay, lời ca em nhỏ, nỗi lòng anh đây.*

Hãng Marubeni xúc tiến công tác đóng cừ, xây cất nhà máy được tiến triển tốt đẹp dưới sự tiếp nhận của các anh Trưởng ban, theo từng giai đoạn hoàn tất đã vạch sẵn theo planning. Tất cả đều làm việc trong bầu không khí đầy tình huynh đệ cao đẹp với hai anh Thom và Đức. Trên sông nước

Sài gòn và Cửu long lúc bấy giờ tập nập những chiếc tàu lớn chở vật liệu từ Nhật sang, cập bến Trà nóc. Đường quốc lộ dẫn về sáu tỉnh miền Tây cũng rộn ràng xe nhà thầu Việt và Nhật, tạo công ăn việc làm cho dân địa phương một thời.

Hãng Toyomenka phụ trách công tác làm 6 trạm biến điện, ráp trụ điện kiểu trụ điện Đa nhiệm và kéo dây điện cao thế qua 6 tỉnh miền Tây cũng tiến hành tốt đẹp, không có tai nạn vì đập mìn. Tôi nhớ mãi ngày kéo dây điện qua sông Bassac, rộng hơn một cây số. Đây là công tác duy nhất theo tôi được biết trong lịch sử Điện lực Việt nam. Đường dây cao thế bằng sông được kéo lên trên hai trụ điện cao lớn bằng một chiếc tàu của hải quân VN, dây điện được cột vào các phao màu đỏ, mà mỗi khi đi qua sông, hoặc ở vùng Cần thơ, Vĩnh long không ai không thấy cảnh này, hùng vĩ như tháp Eiffel ở thủ đô Ba lê, ban đêm cũng có đèn chớp đỏ để báo hiệu cho máy bay khởi động vào.

Lúc nhà máy sắp hoàn thành, Nha Trang bị có tuyển dụng rất nhiều kỹ sư, cán sự, thợ chuyên môn, nhân viên hành chánh, phần lớn trẻ tuổi, các cô thư ký thật xinh đẹp, rất mặn mà hương sắc miền Nam. Tôi nhớ có một mối tình giữa một anh kỹ sư và một cô rất duyên dáng, họ xây tổ ấm ở cư xá nhân viên cạnh nhà máy.

Lối ba tháng sau ngày "giải phóng", theo lời yêu cầu của chính quyền mới, Wjec trở qua lại Việt nam và họp tại Nha Trang bị, có các cấp chỉ huy mới của Điện lực. Phía người cũ có anh LM Quân và tôi, đại diện CTNDCT vì hai anh Thơm và Đức đã đi học tập cải tạo rồi. Hôm sau, tôi theo phái đoàn xuống nhà máy Trà nóc họp kiểm tra những gì Nhật còn thiếu với Việt nam. Tối ngủ lại trong cư xá nhân viên, mới tờ mờ sáng, ông loa đã vang lên, mời tất cả nhân viên nam nữ ra làm vườn làm việc. Trong ánh sáng mờ mờ, tôi nhận ra một số kỹ sư công nghệ, đang gánh nước tưới mấy đám rau, bầu bí mới trồng.

Sau ngày "giải phóng", tôi còn làm việc ở Nha Trang bị cho đến tháng 5/76 là lên đường qua Pháp với vợ và hai con trai, 4 và 2 tuổi. Tạm biệt Nha Trang bị, CTNĐCT cũng dành chấm dứt, gần sáu năm phục vụ cho Điện lực Việt nam dành chia tay. Rồi trên quê hương mới đầy tự do, bác ái, huynh đệ của nước Pháp rộng lòng đón nhận chúng tôi, rồi cũng tiếp tục học lại kỹ sư Arts et Métiers, cũng tham gia vào công tác xây dựng và bảo trì nhiều nhà máy lọc dầu của hãng Shell-France, vùng Bere l'Etang, bên bờ biển Địa trung hải suốt 25 năm qua.

Niềm Hy Vọng là mùa hè năm 2001, chúng tôi có trở về đồng bằng sông Cửu long thăm cảnh cũ sau gần 30 năm xa cách, vô cùng cảm động khi đứng trước nhà máy Trà nóc, ban đêm điện sáng cả một khung trời Việt nam. Điện lực miền Tây đang đóng góp mạnh vào công cuộc phát triển kinh tế nước nhà, tạo công ăn việc làm cho biết bao đồng bào ta, thật là một vui sướng vô bờ bến, một niềm tự hào cho những ai đã đóng góp vào công tác lịch sử này, tôi thiết nghĩ đây cũng là một niềm hãnh diện cho toàn thể cộng sự viên của Công ty điện lực Việt nam trong cuộc mở mang ngành điện cho miền Nam VN... Tối hôm ấy, tôi nhìn lên trời cao, bất chợt có hai vì sao thật sáng vừa bay ngang trên đầu tôi, anh Thơm và Đức đã cùng chúng tôi trở về mái nhà xưa với bao nhiêu là kỷ niệm mà tôi đã thay hai anh kể lại, các anh thật là những ngôi sao sáng của ngành Điện lực Việt nam, những anh hùng của riêng chúng tôi. Những niềm hy vọng đã thành sự thật!

Hy vọng có sức khỏe để đi du lịch và đi thăm các thân hữu, bạn bè, bà con khắp năm châu bốn bể.

Hy vọng và mến chúc các thân hữu đã và đang vác gùi voi, có thật nhiều can đảm và nghị lực để tiếp tục đem lửa ấm đến cho mọi gia đình điện lực hải ngoại tốt đẹp mãi như trong suốt 22 năm qua, các đại hội THĐLVNHN trên cùng

thế giới, hay trong công tác biên soạn và phổ biến tập san THĐL, năm nay 2003 là số 23. Bravo các ngôi sao sáng ấy!

72 HBT, Sài Gòn

Và Hy vọng gần nhất là sẽ gặp lại nhau trong năm tới, vào mùa thu, tháng 9/2004, tại Âu châu, Pháp và Bỉ, ở đây sẽ có nhiều tình thân hữu đang chờ đón bạn.

Aix en Provence, mùa xuân 2003.

(Một người còn lại của Chương trình Nhiệt điện Cần thơ.)